

1595
Бібліотека „Сільського Господаря“ ч. 41.

Законні постанови

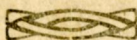
о забезпеченю і піддержанню
:-: рільної продукції. :-:

Загальний примус управи рілі
-- і усялівний примус праці. -

Підручник для хліборобського населення

виданий

Краєвим Товариством господарським
„Сільський Господар“.

Львів 1918.

Накладом Краєвого Товариства господарського
„Сільський Господар“.

З друкарні „Діла“ Львів Ринок ч. 10.

2013
2006

Бібліотека „Сільського Господаря“ ч. 41.

Законні постанови

о забезпеченю і піддержаню
рільної продукції.

Загальний примус управи рілі
і услівний примус праці.

Щідручинив для хайборобського населення
виданий

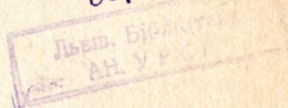
Краєвим Товариством господарським
„Сільський Господар“.

21.819

ЛВВІВ 1918.

Накладом Краєвого Товариства господарського
„Сільський Господар“.

1208

ЛВІВСЬКА БІБЛІОТЕКА
АН УРСР
№ И 58892

З друкарні „Діла“, Львів, Ринок ч. 10.

и. 2179

Наша держава продукувала в останніх часах при середньому добрім урожаю як раз тільки хлібового збіжжя, кілька правильно спотребовувала, однак не більше. Коли жнив'я не дописало, мусіла збіжжя довозити.

Так було серед нормальних відносин, серед мира, коли то продукція рільнича не була захищена ані браком живого і мертвого інвентаря, ані браком робочих сил.

Проголошене війни в 1914 р. захитало основи правильної господарки. Зокрема рільництво потерпіло сильно задля відкликання стільки мужчин-господарів і робітників до воєнної служби, задля забрання живого і мертвого інвентаря на службу армії. Щоби запобігти занепадові рільничої продукції серед війни, видала наша держава подібно як і інші воюючі держави, окремі розпорядки достатньо забезпечення рільничої продукції.

В отсій книжочці подаємо до відома нашого рільничого загалу обов'язуючі тепер законні постанови про забезпечення рільничої продукції. Постанови ці мають правну силу на весь час тривання надзвичайних відносин викликаних війною.

Постанови сї мають на метї забезпечити можливо повний обсїв піль та повне зібранє урожаю, яким перепиняють воєнні відносини.

В інтенції держави лежить, щоби кожда громада через горожанську жнивну Комісію зорганізувала ся так, щоби кождий господар міг власні роботи, як засївні, так і жнивні, у власнім господарстві вчас перевести, а опісля дати поміч тим госпдарствам, які внаслідок воєнних подій не можуть о власних силах управити і зібрати землеплідів.

Праця на чужім ґрунті не сьміє в ніякім случаю перешкодити праці на власнім ґрунті, бо державі розходить ся в загалї о управу землі, а не о попиранє поодиноких господарств третих осіб зі шкодою саможїйних господарів. Державі залежить на сїм, щоби всї збуваючі робочі сили потрудили ся при забезпеченю управи і жнива.

Не ходить їй зовсїм о введење в жите панщини, скасованої невідклично раз на все, лише о повне вихісновање продукційних сил людських і звїринних для забезпеченя поживи для населеня і армії і паші для живого інвентаря.

Праця на чужім ґрунті, по обробленю свого, се патріотичний обовязок рільничого населеня.

Призначуванє осіб і інвентарів до праці на чужім ґрунті належить до горожанських Комісій громадських, якими є жнивні Комісії, а справність їх може багато причинити ся до повного обсїву піль і доцїльної збірки землеплідів та загального вдоволення працюючих верств.

Праця на чужім ґрунті має бути справедливо винагороджена так, щоби працюючий з повним вдоволенем міг працювати в чужім господарстві а прислугуючи ся загальному добру держави міг і сам віднести повні користи зі своєї праці.

З огляду на се, що при забезпеченю рілничої продукції працюють державні уряди і горожанські Ради при них, уважаємо за доцільне подати до відома основи їх організації і круга діланя.

Видаючи отсю книжочку мали ми на меті подати до відома нашого рілничого загалу з одної сторони обовязки, які вкладає на нього війна, а з другої сторони вияснити йому його права се єсть законну забезпеку правильного господарованя самостійних господарів і охорону працюючих в чужих господарствах.

Головна Рада Краєвого Товариства господ. „Сільський Господар“ у Львові.

До Хв. Філіяльних Рад і Вп. Мужів довіря!

**(Обіжник ч. 8. з дня 3. мая 1918 р. в справі
оброблення селянських, ерекціональних і двір-
ських ґрунтів та збірки землеплодів).**

Як найповнїйше переведене весняних управ-
них робіт, засївів і садьби картофель, а також до-
цїльне переведене жнива під нинїшну воєнну пору
є державною konieczністю. Від обезпеченя поживи
для армії і населеня, та паші для живого інвента-
ря залежить сила монархії. Доложити всіх можли-
вих зусиль і заходів, напружити всі можливі сили
населеня і робучого інвентаря до як найповнїйшо-
го переведеня весняних робіт і засївів а опісля їх
збірки є впливом горожанського почуваня ріль-
ничого загалу, є сповненєм патріотичного обовяз-
ку рільників супроти томленої протяжною війною
держави.

Український хліборобський нарід дав державі сотки тисячів найдобрішого і найхоробрішого війська, яке своєю в обороні держави з пожертвоуванем проливаною кровю на всіх боєвих фронтах як найкрасше стверджує свій державний патріотизм.

Український хліборобський нарід працею рук своїх і свого плуга подає і подавати-ме тиху поміч державі, приспособлюючи їй запаси землеплідів, сеї підстави прокормлення широких верств населення, прокормлення хоробрих армій. Не найдемо ані одного українського селянина, ані одної української селянки, що старали би ся відтягнути від сього самозрозумілого державного обовязку, так як нема українського жовніра, який би відтягнув ся від принесення свого життя в жертві для держави.

Боронячи ся перед маревом голоду завела держава вже з почином війни загальний примус обсіву всіх ґрунтів і услівний примус праці на ріли. Останний розпорядок що до забезпечення рілничої продукції вийшов 31. січня 1918. р. В. з. д. ч. 37. Розпорядки сі не мали і не мають на меті введення панщини, скасованої безповоротно раз на все.

Коли говорить ся в них про обовязок праці на чужих ґрунтах, то розходить ся тут в першій мірі о обовязок праці на ґрунті свого сусіда, який поспішив боронити державу, покинувши безпомічну жінку, о праці на ґрунті знищеного військовою рілника, який вправді сам рад би загосподарювати ся, не може однак при неповнім стані свого живого і мертвого інвентаря управити і засіяти своїх просторів. Є се властиво довг людяности супроти

ближнього, а разом довг супроти держави, яка до ведення війни потребує поживи і паши.

Впрочім закон установає в кождім селі окрему жнивну Комісію, яка складати ся має із начальства громади, совісних місцевих господарів, сьвященика і учителя і сії одиноко мають подбати, щоби кождий рільник в час обробив і обсіяв своє поле, дальше щоби своєю робучою силою, своєю челядію, своєю худобою поміг обробити ся і обсіяти ся всім тим господарствам, які або не мають ким, або не мають чим обробити ся і обсіяти ся. В сій роботі не сьміють жнивним Комісіям перешкоджувати непокликані до переведення забезпечення обсівів цивільні і військові власти.

Кождий рільник мусить в почутю горожанського обовязку старати ся перевести як найскорше весняні роботи, зясіви і садьбу картофель, а опісля жниво у себе, щоби опісля зараз взяти ся до роботи у своїх сусідів, у свого сьвященика, в дворі, а коли треба, то і до роботи в сусідних селах.

Нї пядь землі не сьміє лишити ся необроблена, незасіяна, нї стебло не сьміє лишити ся незібране!

Коли горожанська самопоміч під проводом жнивних Комісій — мало метких — не давала би запоруки повного обсіву згл. обсадки піль — а збуваючі робучі сили людські і потягові мали би змарнуватись, справу обробітки піль і доставу робітника до жнива возьме в свої руки жандармерія згл. військо і тоді аж вина населеня спричинить введе не безоглядного примусу робучого.

Нині єствує лишень горожанська сусідська поміч під проводом жнивних Комісій, а Ексселенція Намісник заявив, що як довго вони справно вести-муть акцію весняних робіт, так довго примус праці на чужих ґрунтах не буде примінюваний.

Сподіємо ся однак, що се не буде мало місця, бо українське селянство занадто дорожить нею, щоби дати їй лежати облогом.

Розуміє ся, що за працю на чужім ґрунті одержить працюючий винагороду в готівці, а по можности і харчі. (пр. мірку збіжа, муки чи картофель).

Винагорода за пішу і тяглу роботу має бути відповідна, значить стояти у відповіднім відношенню до вартости живого і мертвого інвентаря, цїн поживи і паші та цїн одіжи, обуви і інших середників ужитку. Ціни за роботи в повіті установити має Староство в порозуміню з членами своєї рільничої Комісії, в якій рівнож заступлені є українські хлібороби. Коли Староство цінників для повіта не установить, то плату за пішу і тяглу роботу має установити для своєї громади місцева жнивна Комісія, отже свої люди для своїх, які кривди взаїмно чинити собі не повинні.

Хвальні Філіяльні Ради, Вп. Мужів довіря і Управи Кружків наших, як рівнож весь загал членів нашого Товариства, а в нершій мірі Всечеснійше Духовенство і Учительство зволять ласкаво постійно впливати всім своїм авторітетом на село в напрямі, сим обіжником представленим, значить в напрямі горожанської самопомочи, скермованої до повного обсіву всіх ґрунтів, а случаї оправда-

ного невдоволення населення, прим. коли Староство чи жнивна Комісія визначить за низьку тарифу винагород, або коли населенє призивати-ме ся до обробітки чужих піль, або коли власти накладати-муть не зовсім слушно гривни за непослух і т. п. подавати до відома Головної Ради Товариства, щоби могла причини такого невдоволення усунути, чи то через інтервенцію на місци, чи через представленє Єго Ексцеленції Намісникови.

Неповний обсів піль і неточний, змарнований збір мусить спровадити апровізаційні недосгачі. Міста, які поживи не продукують, а є лиш консументами рільничих плодів, а так само армія мусять бути запровіянтовані. Отже неповний обсів піль мусить спричинити острі реквізиції у рільників на будуче.

Щоб сплатити довг плуга державі і самим прожити без утоми острих реквізицій, мусить бути нашим гаслом: „Нї пяди землі не лишимо без оброблення, без засіяня, нї стебла — зеренця не лишимо в полі, не зібравши в час врожаю“.

Кождий колосок виплеканий і зібраний за нашою допомогою причинить ся до скріплення нашої організації, а нашому хліборобству зискає любов своїх, а пошану чужих.

Головна Рада

*Краєвого Товариства господарського „Сільський
Господар“ у Львові.*

НОВІ ПОСТАНОВИ

о забезпеченню і піддержанню рільної продукції.

Міністерство рільництва видало в порозуміню з учасними Міністерствами 31. січня с. р. новий розпорядок о забезпеченню і піддержанню рільної продукції. Розпорядок сей появил ся в Вістнику законів державних ч. 37. з обовязуючою силою від дня 2. лютого с. р. на весь час тревання надзвичайних відносин викликаних війною. В розпорядку зібрані є законні постанови о забезпеченню рільної продукції, видані дотепер і належито доповнені новими постановами, на які понизше зверне ся увагу.

I. Забезпечене управи і обсіву піль. Кожний рільник (власник ґрунту, підсесор, ужитковець прим. сьвященик дотично ерекціональних ґрунтів і т. п.) є обовязаний з весною управити всі ґрунти, які до управи надають ся, а які не зістали в осени управлені озиминою. Ниви, на яких засів озими зістав знищений, мають бути на весну в належитий спосіб відповідними ростинами обсіяні згл. засаджені, а в случаю потреби наново управлені. Староство може на внесене жнивної Комісії з важних господарських причин дозволити на виїмку від сего законного правила.

II. Господарька поміч для господарств, які її потребують. Коли би в якімсь господарстві не можна було перевести рільних робіт у відповіднім часі, чи то з причини покликання власника зглядно

господаря до війська, чи то внаслідок інших причин, викликаних війною, обов'язана є жнивна Комісія подати господарству такому поміч через відповідну пораду, приділ робітника і господарського інвентаря згідно в інший відповідний, доцільний спосіб.

Коли би повисші середники, примінювані живною Комісією, не могли забезпечити управи в час, то переведення управи на ґрунтах сего господарства є обов'язком громади, яка має право покрити свої кошти, получені з переведенням управи з випродукованих плодів.

III. Управа ґрунтів дотепер неуправляваних. Дотеперішні постанови накладали обов'язок управи ґрунтів, лежачих облогом; теперішні говорять о управі взагалі навіть і таких, котрі ніколи не були в управі. Ґрунти сї, о скільки они до рілничої управи надають ся, може дотична громада піддати під управу збіж або пашних ростин, о скільки дотичний господар, до якого ґрунт сей належить, не підійме відповідних управних робіт в реченці, назначенім Староством. Кожда громада має рік річно найdaleше до 25. цвітня предложити своєму Староству виказ всіх таких ґрунтів і заявити ся, які з них могла би сама управити. Ті ґрунти, які би дотична громада не була спроможна управити, може Староство приділити до управи сусідній громаді, більшим підприємствам фабричним а також і поодиноким особам. Право ужиткованя так приділеного ґрунту гасне для уживаючого в хвили зібраня плодів. Остаточне рішення, чи даний ґрунт має бути приділений до управи громаді, чи позіставлений власникови до загоspодарованя в інший спосіб як через управу збіж або паш, належить до дотичного Староства.

Повисші постанови не дотичать облогів, вимаганих чергованем плодів, ані сіножатий і пасовиськ, які в належитий спосіб в господарстві є використувані.

IV. Закладане воєнних городів яринних.

Кожде Староство може в цілі забезпечення більших міст в середники поживи призначити відповідні ґрунти підміські на закладане воєнних городів яринних і висадку картофель та ґрунти сі приділити до загосподарованя громадам, фабричним заведенням а також поодиноким особам або стоваришеням.

Заким Староство видасть таке рішенє, обовязане є вперед обговорити з власником, чи він сам не схотів би управити дотичний ґрунт городовиною. При приділі таких ґрунтів третим особам до ужиткованя обовязане Староство совісно застановитись над сим, чи внаслідок віддання ґрунту до ужиткованя третим особам не потерпить цілість господарства власника. Одночасно має Староство видати розпорядок дотично управи ґрунту і означити висоту винагороди для власника.

Виконуючий розпорядок Міністерства рільництва говорить, що передаване ґрунту третим особам під городи може відбувати ся лише у випадкових надзвичайних случаях, подиктованих konieczністю заосмотреня великих осередків консумційних в середники поживи.

V. Правні відносини, які виходять з приділу ґрунтів до управи громадам зглядно третим особам. Коли громада або трета особа одержала ґрунт до переведеня нею управи, має безпроволочно після вказівок жнивної Комісії або Староства перевести потрібні управні роботи. Управляючий може підняти всі чинності, які зміряють до переведеня доцільної управи. З окрема прислугує ему право доступу і доїзду до поля через чужі приватні дороги. Доступ і доїзд через чужі поля є о стільки допустимий, о скільки чужа власність не є виставлена на діймаючу шкоду, а загосподарованє ґрунту в инший спосіб було би неможливе. Право переїзду через приділений до управи ґрунт зовсім не зносить ся, значить

управляючий, якому приділено чужий ґрунт, не може з титулу переведеної управи зборонити переїзду через ґрунт опертого на єствуючих правах переїзду (сервітут дороги).

Жнивна Комісія має в случаю потреби назначити час жнива зглядно збірки плодів. Постанова є важна, бо як в горі сказано, право ужиткованя чужого ґрунту погасає з хвилею збірки плодів.

Зібрані з управи чужого ґрунту плоди припадають управляючому в цілости. Власник ґрунту не має ніякого права до виплєканих плодів. Власник ґрунту може домагати ся лишень відшкодованя за знищенє ґрунту, спричинене виною управляючого.

За всі зобовязаня, які тяжать на ґрунті, відповідає власник. Продаж або винайм ґрунту не нарушує в нічім прав особи, якій приділено ґрунт до управи.

Ґрунтів, які приділено третим особам до управи, не вільно особам тим в дорозі відплатній передавати дальшим особам до ужиткованя.

VI. Жнивні комісії. Староство має установити в кожній громаді жнивну Комісію, яка складає ся з предсідателя і що найменше 3 членів приналежних до громади. Предсідателем має бути начальник громади, згл. член начальства громади. На членів мають бути покликані в першій мірі функціонарі рільничих Товариств, духовні і учителі. В доборі членів належить узгляднити заступництво великої, середної і малої посілости. Дві р с ь к и й о б ш а р підпадає рівнож під компетенцію жнивної Комісії, однак мусить в ній мати свого заступника. Уряд членів Комісії є почетним і не можна від нього відказати ся.

Важні постанови може установляти жнивна Комісія лиш в присутности предсідателя і більше чим половини членів. Постанови западають більшістю голосів. На случай рівности рішає предсідатель. Предсідатель є обовязаний виповнити ухвали жнивної Комісії і в сій ціли може жадати по-

мочи від громади. Від постанов жнивної Комісії нема відклику. В громадах, де не можна установити жнивної Комісії, задачі її повнить начальник громади згл. єго заступник.

Жнивні Комісії мають дбати, щоби всі роботи рільні були переведені доцільно і в час. З окрема обов'язком їх буде: подбати о се, щоби всі ґрунти, до управи пригожі, були по жнивах управлені; щоби озимина була засіяна; щоби на весну ані оден кусник поля, пригожий до управи, не лишився без обсіву; щоби на ґрунтах, на яких засіви зістали ушкоджені, засіви сі доповнено або ґрунти на ново управлено. Комісія предкладає Староствам внесення що до управи ґрунтів в даній громаді; посередничить в самій громаді при доставі робітника і тягла; допильновує робіт на ґрунтах позбавлених власників; приділяє робітників і тягло сим господарствам, які потребують помочи; уділяє рільникам поряд що до вибору рода збіж до засіву, що до місця і способу спровадження насіння і погною і уділяє помочи при їх спровадженню; виготовляє спис ґрунтів, які евентуально мала би управити громада; видає опінію, чи даний обліг є з огляду на чергованє плодів конечним і чи дана сіножать або пасовисько є належито вихісновані; предкладає Староствам внесення що до городів, які мають бути заложені; видає опінію що до призначення ґрунтів на інші ціли чим рільнічі а також що до способу переведення управи; дбає о поправу меліорації і тих господарських уладжень, які зістали переведені коштом публичним; співділає у всіх справах поручених їй Староством, здає Староствам звіти і ставить внесення на впровадженє нових оправданих запорядків власти.

Повисші постанови о жнивних Комісіях відбігають від до тепер обов'язуючих в сім, що коли до тепер покликанє до житя жнивної Комісії було обов'язком кожного начальника громади, від тепер жнивну Комісію установляє Староство. На членів

жнивної Комісії мають бути покликані в першій мірі досвідні рільники, а іменно органі рільничих організацій, отже у нас члени Рад Кружків „Сільського Господаря“. В склад жнивної Комісії мають увійти всі роди земельної власности, отже представники великої, середньої і малої земельної власности.

VII. Достава робітників та живого і мертвого інвентаря. В ціли заосмотреня господарств в робочі сили належить в першій мірі зорганізувати добровільну поміч, значить ся в дорозі взаїмного порозуміння односельчан зорганізувати рівномірний розділ робітника між усі господарства, які робочих сил потребують.

Коли би в сей спосіб не можна було обезпечити, що всі рільні роботи будуть вчас і вповні переведені, має жнивна Комісія з уряду приділити конечні сили робочі до переведеня управних робіт, при чім має узгляднити рівномірно всі господарства, потребуючі помочи.

На поручене жнивної Комісії обовязані є до рільних робіт у своїй громаді всі особи тоїж громади без огляду на пол, з виїмкою осіб, які остають в публичній службі, сьвященники, лікарі, ветеринарі, апікарі, повитухи, і особи, які займають ся доглядом хорих; особи, які з причини їх стану здоровля або з інших причин до рільних робіт не надають ся; самостійні господарі і їх челядь, о скільки заняті є рільними роботами у власнім господарстві; власники промислових заведень та їх персонал, однак о стільки, о скільки є необхідні в підприємстві; власники підприємств хоронених через державу враз з їх службою.

Всім особам, працюючим в чужім господарстві, належить ся винагорода зі сторони власника господарства. Староство може усталити одноцілі тарифи винагороди для цілого повіта з тим, що

в тарифах сих мусить бути з окрема подана грошева вартість харчу подаваного евентуально рільним робітникам господарем. Тарифи винагороди мають бути для мужеських і жіночих сил робочих, для молодіжи і для дорослих робітників окремо усталені.

Міністерський розпорядок говорить лишень загально, що Старство має усталити цінніки, однак вплив на усталене ціників мають рівнож Команди рільничих Експозитур і Ради рільничі створені при Експозитурах. Задачею рільничих Рад є подбати, щоби цінніки праці були справедливі, значить ся, щоби платня за роботу відповідала найнижчим відносинам, викликаним загальною дорожнечою і вдовольяла робоче населене та щоби через відповідне винагороджене кождий з працюючих був заохочений до продуктивної праці.

Коли би Старство не установило одноцілих цін для цілого повіта, то ціни за роботу має установити жнивна Комісія придержуючи ся в основі цін плачених рільним робітникам в дотичній громаді.

На случай потреби має жнивна Комісія постарати ся о чужих робітників і в тій ціли має вийти в порозумінє з Краєвим Бюром посередництва праці (Landesarbeitsnachweisstelle), такимиж Бюрами приватними, управами таборів виселенців і таки-миж іншими.

В случаю браку рільничих знарядів та машин або потягових зьвірят в котрімсь з господарств, може жнивна Комісія поручити, щоби властители сего рода інвентарів випозичали їх иншим господарствам, однак лишень тоді, коли інвентарі сї не є вже потрібні до робіт у власнім господарстві дотичного рільника і не заходить небезпека, що внаслідок випозиченя сих інвентарів можуть они бути ушкоджені.

Під тими самими услівями може Старство зарядити випозичуване моторових машин до ужитку

иншим громадам свого повіта, а Намісництво знова може зарядити таке випозичуване між громадами цілого краю.

Повисші власти можуть рівнож зарядити доставу паші для потягових зьвірят, палива і смарила, коли власник їх не потребує їх у власнім господарстві, а також визначити особи до обслути машин і зьвірят потягових. Зьвірята потягові мають бути випозичувані разом з упряжю, як власник зьвірят упряж посідає. Винагороду за доставу живого і мертвого інвентаря враз з винагородою за їх зужите установляє Намісництво для цілого краю, зглядно Староство для свого повіта. Винагорода ся не виключає права жадання відшкодованя за зіпсоване, знищене або зменшене ужиткової вартости інвентаря.

Староство може рівнож уділити дозволу на заложене полевих зелізниць на чужім ґрунті на час докладно з гори означений, при чім мусить зважати на се, щоби заложене таких зелізниць переведене було з як найменшим ушкодженням інтересів власника ґрунту.

VIII. Обязок фабрикантів і торговців рільничими машинами до випозичуваня їх. Фабриканти і торговці обязаны є на зазив Намісництва продати або випозичити за відповідною винагородою рільничі машини Намісництву або господарствам, які Намісництво вкаже.

IX. Право первокупу рільничих інвентарів, остаючих в посіданю посесорів, признане винаймаючим ґрунту. Той, хто винаймив ґрунт, має в останних 6 місяцях перед упливом контракту право первокупу до находячого ся в господарстві а будучого власністю посесора товару, знарядів, паші, насія і т. д., о скільки інвентарі сї є конечні до доцільного загосподарованя ґрунту.

Арендатор має обовязок повідомити винаймаючого о своїм намірі проданя інвентарів. Право первокупу вигасає, коли винаймаючий замешкалий

в тій самій місцевості не скористає з него до 3 днів а замешкалий в иншій місцевості в протягу 8 днів.

Коли винаймаючий скористав з права первокупу а не дійшло між ним а арендатором до порозуміння, має політична повітова власть порішити, чи і до якого часу має арендатор переховати предмети набуті через винаймаючого, чи і яка винагорода належить ся арендаторови крім винагороди предвидженої в § 967. цивільного кодексу. Що до худоби, то постанови сі мають лишень тоді примінене, коли купуючий доставить потрібну пашу, або коли арендатор може доставити сю пашу без шкоди для власної худоби.

Х. Прибічні рільничі Ради. В осідку Намісництва має бути установа для справ рільничих рільнича Рада з назвою „Прибічна рільнича Рада ц. к. Намісництва“. В склад Ради входять: намісник або його заступник як предсідатель і що найменше 5 членів іменованих предсідателем.

На членів Прибічної Ради рільничої мають бути покликані особи, які теоретично і практично визначно ділають на рільничім поли.

В осідку Староства має бути утворена прибічна Рада рільнича з назвою „Прибічна рільнича Рада ц. к. Староства“. В склад сеї Ради входить староста або його заступник як предсідатель і що найменше 4 члени іменовані предсідателем. На членів Ради має предсідатель покликати особи, які відзначили ся як теоретики і практики в царині рільного господарства і добре є познакомлені з господарськими відносинами дотичного повіта.

Уряд члена прибічних Рад рільничих є почетним і з його сповнюванем не вяжуть ся ніякі побори. Відклонитись від сповнювання обовязку можна лишень задля важних причин. Прибічні Ради при Староствах є лишень тілами дорадними Староства у всіх справах рільничих; голосу рішачого не мають.

XI. Загальні постанови. Загальний надзір над рілньничою продукцією в краю має Намісництво, яке всі розпорядки дотично рілньої продукції має видавати по вислуханю гадки прибічної Ради рілньничої.

Справи рілньої продукції в повіті підлягають Староству, яке надзирає переведенє повисших законних приписів, послугуючи ся до сего жнивними Комісіями, начальниками громад, зглядно повітовими комісарями рілньничими.

Староство може змінати і зносити розпорядки жнивних Комісій і начальників громад, а також усувати невідповідних членів жнивних Комісій і іменувати в їх місце інших.

Всі зарядження і рішення, які впливають з отсего розпорядка, з виїмкою карних, має Староство видавати по вислуханю гадки прибічної Ради рілньничої. Протів заряджень Староства, виданих у виконаню сього розпорядка, з виїмкою карних, не прислугує сторонам право відклику.

XII. Карні постанови. Особам, які не повинують ся постановам сього розпорядка грозить грошева кара до висоти 5.000 К. згл. кара арешту до 2. місяців. Поступованє карне переводить Староство. Проти карного рішення може сторона зголосити відклик до 8 днів на руки власти, яка рішення видала.

Забезпеченє паші і пасовиська.

Міністерство рілництва в порозуміню з учасними Міністерствами видало дня 18. марта 1918 р. (В. д. з. ч. 102) розпорядок обовязуючий від 20. марта 1918 о забезпеченю паші і пасовиська, в котрім постановляє, що слідує :

Кождий рілльник обовязаний всі свої сіножати, пасовиська і полонини зужиткувати на придбанє паші або на пасовисько для господарської пожиткової худоби. Політична власть повітова на

внесенє жнивної комісії, може призволити на виїмку з під сего зобовязаня.

Колиб зужиткованє сіножатий, пасовиськ і полонин на придбанє паші або на випас було загрожене, або колиб треба побоювати ся, що внаслідок покликаня власника або управителя до військової служби або внаслідок інших вбєнних перешкод зужиткованє не буде можна перевести, то жнивна Комісія в крузі свого дїланя має постарати ся о відповідну поміч через наради, через придїленє робочих сил або в якийсь инший доцільний спосіб. Колиб мимо того потрібні в сій цілі роботи не могли бути переведені, то має сим заняти ся громада, хиба що власть повітова дозволила би на якусь виїмку. Громада має тоді право покрити дійсні кошти з доходів з сіножатий, пасовиськ і полонин.

Жнивна Комісія має що року до 20. цвїтня предложити громаді спис всіх сіножатий, пасовиськ і полонин, положених в громаді, котрі помимо своєї пригожости не вихіснює ся достаточнo на придбанє паші і на випас. — Рівночасно має ся заподати, чи в громаді дійсно бракує паші або пасовиська. — Зверхність громадська по провіренню має сей виказ предложити до 25. цвїтня Староству і при сій нагоді заявити, чи і котрі з викизаних куснів хоче громада задержати для себе або для своїх громадян в цілі придбаня паші чи пасовиська.

По одержаню сего спису має Староство сей час завізвати властителїв сих ґрунтів аж до означеного часу дати доказ, що они самі вже поробили заходи, щоби забезпечити придбанє паші або випас худоби чи то у власнім заряді чи передавши ужиткованє другим.

Коли би сей доказ не був до означеного часу предложений, то Староство може всі ті недостаточно визискувані на пашу ґрунти і потрібні до дійсного запотребованя пасовиська і полонини тої

громади, де они знаходять ся, передати иншій громаді, більшим промисловим підприємствам і заведенням а також иншим фізичним і правним особам, котрим для їх худоби потрібні такі ґрунти (прим. Молочарські Спілки, Кружки „Сільського Господаря“ і т. п.).

Ужитковець приділених єму ґрунтів має також право уживати доріг, які вже суть, а в случаю потреби заводити нові як і взагалі все робити, що потрібне для ви́хиснованя (огорожа, водопої, оборони для худоби і т. п.).

Скоро лиш скінчить ся ужиток, має ужитковець безпроводочно на жаданє віддати приділений єму ґрунт і то в таким стані, в яким був переняв на свій ужиток, о скільки се не получене з високими коштами та о скільки урядження не приносять діймаючої страти для власника. Коли поміж обома сторонами не прийде до згоди в тій справі, то остаточно рішає політична повітова власть (Староство).

Провини проти сего розпорядка можуть бути карані грошевою карою до 5.000 корон або арештом до 2 місяців.

Постанови сего розпорядка, які обовязують власника ґрунту, відносять ся також до посесорів, пожитковників і инших осіб, які мають право до хіснованя.

II.

ПОЯСНЕННЯ ДО ЗАКОННИХ ПОСТАНОВ о забезпеченню і піддержанню рільничої продукції.

(На основі офіційальних коментарів та адміністраційної практики).

До міністеріяльного розпорядка про забезпечення рільної продукції видало Міністерство рільництва під датою 31. січня 1918 р. ч. 5.068 основний коментар, який опісля під впливом Української парламентарної репрезентації на основі пропозицій Краєв. Товариства господарського „Сільський Господар“ доповнило належито окремим розпорядком, уділеним галицькому Намісництву, щоби запобігти погубним наслідкам беззглядного, протизаконного змушування до праці в східній Галичині. Коментарі ці подаємо понизше до відома нашого хліборобського населення, а для прозорости і ясного угруповання матеріялу придержувати ся будемо порядку, який увели ми при реферованню самого розпорядка з дня 31. січня 1918. р. В. з. д. ч. 37.

I. Забезпечене управи і обсіву піль. По думці розпорядка обовязані є рільники управити весь свій орний ґрунт. Хоч в розпорядку не говориться виразно о загальнім обовязку управи озимини, то в намірі Міністерства лежить, щоби

рільники осінні засіви переводили в як найширших розмірах, розуміє ся в границях господарських можливостей, о скільки на се pozwalaє черговане плодів, зглядно інші господарські обставини. Саміж рільники повинні тямити на се, щоби сейчас по жнивї ґрунти свої спокладали і, о скільки не засіють їх опісля озиминою, на зиму належито виорали.

II. Господарська поміч для господарств, які її потребують. Господарську поміч, потребуючим її господарствам, мають в першій мірі уділяти горожанські жнивні Комісії, які мають старати ся, щоби всі рільничі роботи в громаді були переведені доцільно, в час і в повні, а не покликані власти цивільні і військові не можуть перепинювати жнивних Комісій в сих їх чинностях.

За господарства потребуючі помочи, належить уважати як менші так і більші господарства, яких властителі зглядно арендатори самі дбають про своє господарство, значить ся, самі постарали ся про господарський мертвий і живий інвентар, а не сі господарства, яких власники зглядно арендатори самі не дбають про своє рільне господарство, а лиш спускають ся на се, щоби їх громадяни перевели всі господарські роботи своїм живим і мертвим інвентарем.

Коли би доцільне і вчасне переведенє управних робіт запорядками жнивних Комісій не могло бути забезпечене, має управні роботи перевести громада. З сього виходить, що переведенє управних робіт є обовязком громади, а обовязок сей відносить ся виключно до управи орних ґрунтів.

III. Управа ґрунтів дотепер не управляючих. Право до управи чужих ґрунтів мають громади виключно до ґрунтів нових, які не були ніколи дотепер в рільній управі.

До сеї категорії ґрунтів не належать сіножати, і пасовиська, які відповідно їх характерови культури є кошені зглядно спасувані. Рівнож не належать сюди ґрунти, які після прийнятого в околиці чергованя плодів мають лежати облогом.

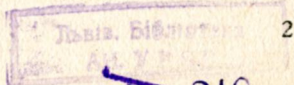
Управненє до управи чужого ґрунту, який не був дотепер під плугом, набувають громади аж тоді, коли власник сего ґрунту до певного речення, який має означити дотичне Староство, не підійме ніяких приготовних робіт в цілі переведеня весняних засівів.

Коли дотична громада не скористає з прислугуючого їй управненя і не перейме управи чужих ґрунтів на свій рахунок, може дотичне Староство передати чужі ґрунти до управи третим особам. Староство обовязане є при тім, коли розходить ся о ґрунти о більших розмірах, передати їх до управи особам, які зобовязуть ся управити на них збіжжя зглядно окіпні рослини, щоби зискати ось так основу проживлення широких верств населеня, чого би не можна було осягнути, коли би розлогі ґрунти поділено на дрібні паї і ужито їх на управу городовини.

IV. Закладанє воєнних городів яринних. Щоби однак подати населеню змогу узискати землю під управу ярини (городовини) і картофель, допускає міністерський розпорядок передачу рілі, положеної в безпосереднім сусідстві великих міст, до ужитку громад, фабричних заведень, стоваришень, зглядно пбодинокних осіб. Передача така може наступити лишень в и ї м к о в о, коли заходить потреба подати міській людности зглядно робітничому персоналеви великих фабричних підприємств змогу, заосмотрити ся в городовину і картофлі у власнім заряді з власної продукції.

Староство має подбати, щоби ґрунти такі були дійсно управлені рослинами, які служать на виживленє населеня.

Законні постанови.

и-58892

21.819

Власник такого ґрунту, який передано третім особам на заложене воєнних городів яринних, має право домагати ся винагороди, а висоту її має означити дотичне Староство.

V. Правні відносини, які виходять з приділу ґрунтів до управи громадам зглядно третім особам. Треті особи, яким приділено чужий ґрунт до ужиткованя, не можуть передавати його особам до ужиткованя з а ч и н ш о м. При закладаню воєнних городів яринних заходить як раз дуже часто случай, що стоваришеня, які переняли більший простір ґрунтів, віддають опісля поодинокі наділи його своїм членам за оплатою до ужиткованя. Тому, що сі оплати уживані є з правила на опарканене, наводнене зглядно на оплачене сторожи і мусять бути уважані властиво за загальне причинюване ся до покритя коштів адміністрації яринного города не належить оплати сі уважати за властивий чинш піднайму ґрунтів, уділених третім особам, оплачуваний дальшими ужитковцями.

VI. Жнивні Комісії. Внаслідок війни много господарств стратило не тільки своїх господарів, які повнять чинну воєнну службу, але також живий і мертвий господарський інвентар, так що услівя рільної продукції надзвичайно погіршили ся. Щоби бодай приблизно удержати ся на пересічній продукції останних літ, ввело правительство загальний примус управи землі, який полягає на обовязку управління і засіяня всіх ґрунтів, які до сього надають ся.

Загальний примус управи скріпила держава услівним примусом праці, після якого всі особи, здібні до рільничих робіт з виїмкою певних осіб законом докладно означених, можуть бути на случай потреби покликані до переведеня управних, засівних і жнивних робіт. Австрійське правительство, числячи ся з далеко ідучими обмеженнями господарської свободи, викликаной загаль-

ним примусом управи, а ще більше з обмеженнями свободи розпорядимости своєю працею і своїм добутком, покликало до кермованя агендами, впливаючими з примусу управи і услівного примусу праці, горожанські Комісії для жнив зглядно Комісії для переведеня управи рілі, щоби в сей спосіб злагоднити введений примус.

Комісії сі носять загальну назву Комісій для жнив, бо первісна їх задача була перевести жниво в 1914 р, опісля однак компетентцію жнивних Комісій розширено також на агенди переведеня управи рілі і засівів.

Після обовязуючих тепер ностанов, жнивні Комісії має покликати до житя в кожній громаді дотичне Староство, а на председателя і членів має покликати особи, які дають повну за поруку, що обовязки, виходячі з їх уряду, сповняти-муть бездоганно. У жнивній Комісії мають мати своїх заступників всі роди земельної власности, значить велика, середна і мала власність. Переведене в жите ухвал жнивної Комісії належить до її председника, який може до помочи собі прикликати управу громади як таку, (значить членів начальства громади).

Завданя жнивної Комісії, вичислені в мініст. розпорядку, належить уважати як вичислені для приміру. Жнивна Комісія обовязана є виповнювати і інші задачі, приділені їй окремими розпорядками або порученнями політичних властей. І так: Жнивні Комісії обовязані є співділати при переведеню міністерського розпорядка з 30. жовтня 1917. В. з. д. ч. 427., дотично ужитя будівельних площ під управу ростин, які служать на поживу і на пащу, міністерського розпорядка з дня 9. падолиста 1917 р. В. з. д. ч. 440., дотично обмеження уживаня соломи на підстїлку і забезпеченя підстїлки лісової а також при переведеню мініст. розпорядка

з дня 18. марта 1918 р. В. з. д. ч. 102, дотично забезпеченя паші і пасовиська. (Зміст його подано в горі).

VII. Доставка робітників та живого і мертвого інвентаря. Одною з найважніших задач жнивної Комісії є дбанє про доставку робітника, інвентарів і середників веденя господарства (насіннь, погною і т. д.).

Староства обов'язані є строго наглядати за сим, щоби всі господарства, потребуєчі помочи зі сторони жнивної Комісії, були рівномірно трактовані, а не появлялись случаї, які в останніх літах бували так часто, що господарі і їх родини та челядь, були покликувані до рілньничих робіт на чужім ґрунті, мимо того що не покінчили у своїм власнім господарстві найпильніших рілньничих робіт. Дослівно звучить се місце в коментарі Міністра рілництва як слїдує; „Die politischen Bezirksbehörden haben strenge darüber zu wachen, dass hierbei auf alle hilfsbedürftigen Betriebe gleichmässig Rücksicht genommen wird, dass nicht etwa, wie dies in den letzten Jahren wiederholt geschehen ist, Bauern und deren Angehörige und Bedienstete zu landwirtschaftlichen Arbeiten auf fremdem Besitz herangezogen werden, obwohl sie die dringendsten landwirtschaftlichen Arbeiten in ihrem Betriebe noch nicht beendet hatten“.

Таке є в основі становище центрального правительства, висловлене впрочім ясно і недвозначно у всіх міністерських розпорядках дотично услівного примусу праці, почавши від 1914 р., а скінчивши на нині обов'язуючим мін. розпорядку, з 31. січня 1918. В. з. д. ч. 37.

До примусових робіт обов'язані є лишень ті особи, які у себе таких самих робіт не мають переводити, а безпосередне право покликувати когось до роботи на чужім ґрунті лежить в першій мірі в руках місцевої горожанської жнивної Комісії.

Австрійське збіже се в першій мірі збіже ви-
продуковане у селян, бо близько 90 проц. хлібо-
вого збіжа походить зі селянських ґрунтів. З 10
мільонів гектарів рілі належить майже 9 мільонів
до властителів, яких господарства не перевища-
ють простором своїм 100 га., тому австрійське
селянство є живителем міст, селянин є доставни-
ком хліба.

На заході політичні власти гляділи з тої
точки на задачі горожанських жнивних Комісій
і помагали їм при переведеню управних робіт
в першій мірі у селян а опісля на великій власно-
сти. В Галичині однак Староства не доцінювали
належито ваги горожанських жнивних Комісій та
загосподарованя селянських ґрунтів і самі не пита-
ючись жнивних Комісій примушували односто-
ронно до праці в користь великої земельної влас-
ности*), так що внаслідок односторонного звер-
тання робочої сили селянства в користь великої
власности управа селянських ґрунтів що раз то
упадала. З сього наставали апровізаційні трудно-
сти і роздвоєне села з двором, роздвоєне заші-
плене виключно безоглядністю і короткозоро-
стю галицької адміністрації державної.

Мимо ясности законних постанов дотепер
обов'язуючих, уважав Міністер рільництва гр. Сіль-
ва Тарука конечним, на основі представлень Укра-
їнської Парляментарної Репрезентації і „Сільського
Господаря“ в справі уживаня примусу праці адмі-
ністраційними властями в Галичині і по вислуханю
п. Намісника гр. Гуйна, видати окремий розпоря-

*) В східній Галичині велика земельна власність зай-
має 37·8 проц. всеї земельної власности, яка внаслідок воєн-
них подій є вправді знищена, однак побравши уже до те-
пер звиш чверть мільярда корон з Гал. Воєнного Заведеня
кредитового на загосподарованє і десятки мільонів з ріль-
ничої секції Краєвої Централі для господарської відбудови
Галичини, мала змогу уже загосподарувати ся.

док до галицьких властей, в якім виразно приказав, що в кожній громаді мають Староства без-услівно покликати до житя громадську жнивну Комісію, яка як чинник горожанський займе ся переведенем рілньничих робіт і заводженем примусу праці, а непокликані власти цивільні і військові не можуть її перепинювати в сих чинностях, та підчеркнув, що всі господарі і їх челядь є вільні від примусових робіт на чужих ґрунтах, коли вони є потрібні для свого господарства. Заразом ідучи за бажанем Української Парляментарної Репрезентації наказав Міністер рілництва уживати до примусових робіт дітий низше 14 р. житя, материй дітий, яких нема кому лишити в опіці, бременних жінок, хорих і старців.

Отже в руках горожанських жнивних Комісій лежати-ме від тепер, сподіємо ся, повне виконване примусу управи і примусу праці. Жнивні Комісії подбають про се, щоби селянські ґрунти головно сі, яких властителі повнять воєнну службу, були вповні управлені і засіяні, а по скінченню рілньничих робіт на селянських ґрунтах уживють селянських робочих сил та інвентаря в границях законом означених до управи ґрунтів великої власности.

Дотеперішні надужитя при примінюваню примусу праці лежали виключно у ворожім супроти селян становищи чинників, які виконували примус праці. Горожанські жнивні Комісії, зложені зі свідомих односельчан, дадуть повну запоруку, що всі господарства, потребуючі помочи, одержать її рівномірно, а чужа праця буде належито оцінена і винагороджена.

Особи, які працювати-муть на чужім господарстві, мають одержати за свою працю відповідну винагороду, яку після обовязуючих тепер постанов має уложити кожде Староство для свого

повіта, розуміє ся по вислуханню думки рільних кругів. Коли би Староство не установило одноцілого цінника для свого повіта, має жнивна Комісія в кожній громаді установити висоту платні за поденьщину на основі цін плачених за роботу в дотичній громаді.

Підставою обчислення платні за тяглу і пішу роботу в кожнім повіті повинні бути ціни живого і мертвого інвентаря, ціни паш та поживи, а дальше ціни середників щоденного обходу як ціни ременів, полотна, матерії на одіж і т. д.

Установлене справедливих цінників за роботу стало однак в Галичині в минулих роках неможливе через одностороннє надужитє власти прислугуючої чинникам політичної адміністрації.

Староства, ставши виключно по стороні великої власности, отже по стороні роботодавця, уложили цінники, які з огляду на воєнні дорожнїяні відносини могли вдоволяти виключно лишень двіри. З того наставала дальша нехїть до примусової праці. Полїтика адміністраційних властей, оперта на беззгляднім примусі праці, одностороннім вихіснюваню робітника лихо плаченого великою власністю, довела до сего, що вправді засїви на двірських ґрунтах збільшили ся, однак у селян одночасно упали.

Староства знов одержали зовсім яснї директиви від ц. к. Намісництва дотично уложеня цінників робіт, але їх знехтували. Намісництво рескриптом з дня 29. марта 1916 р. ч. 9811. з. а. о., говорячи о конечности заведеня примусу праці, виразно наказує Староствам, щоби уважали на се, аби ані по стороні роботодавця, ані робітника не повстало з причини винагороди якенебудь недоволенє. Коли Староство побачить недоволенє і провірить, що воно полягає на слущних основах, має доложити всіх зусиль, щоби ся причина недоволення устала.

„При означеню висоти винагороди належить брати під розвагу зменшене число рук робочих, зменшений стан живого і мертвого інвентаря і сю обставину, що як раз з сеї причини люди і інвентар мусять працювати інтензивнійше, як перше, щоби бездоганно сповнити свою задачу, вкінці належить взяти під розвагу високі ціни самого інвентаря і паші. Відомо рівнож, що вимушена праця хоч би була ведена під строгим дозором, не дасть ніколи таких вислідів, як праця сповнювана з розумінєм, щб сповнити її є конечно, і в пересьвідченю, щб праця ся буде належито винагороджена. В тій ціли належить з одної сторони впоїти в населенє пересьвідченє, що земля у власнім інтересі населеня і загальнім інтересі держави мусить бути управлена і засіяна, з другої сторони належить визначити за працю справедливе винагородженє“.

Попри сей рескрипт Намісництва обов'язують від тепер запоряди Міністерства рільництва, видані заходами Української Парляментарної Репрезентації а іменно, що потребуєчі помочи робітничої мають постарати ся о харчі для робітників, так аби робітники діставали на роботі харч, крім відповідної грошевої платні за роботу.

Представники української земельної власности, засідаючі в повітових рільничих Комісіях при ц. к. Старостві, зглядно при рільничих Радах рільничих Експозитур ц. к. Намісництва, повинні рішучо постояти за інтереси селянські і жадати ціи за роботи, відповідаючих цінам середників щоденної потреби та вартости живого і мертвого інвентаря.

Завданем жнивної Комісії є рівнож, приділювати в межах своєї громади збуваючі у когось рільничі знаряди та робучу худобу і машини, о скільки машини сї порушувані є людською або зьвіринною силою. Придїлюване вичислених повисше середників веденя господарства господарям чужої громади

і приділюване тихже середників господарських з повіта до повіта зглядно поза межі краю належить до Намісництва. При такім приділюваню рішаючим чинником є се, чи дані середники господарські є господареві до переведеня робіт у його власнім господарстві потрібні чи ні, бо приділити можна виключно збуваючі середники господарські і то під услівем, що видача їх з одного господарства до другого не спричинить ніякого ушкодження даного середника.

VIII. Обовязок фабрикантів і торговців рільничими машинами та їх випозичуване. Дотичні постанови оперті є на розпорядку Уряду проживленя з 21. червня 1917. В. з. д. ч. 266. обовязують фабрикантів і торговців рільничими машинами та моторами до їх порушуваня до віддачі сих машин за відповідною винагородою до господарських цілій. Червневий розпорядок Уряду виживленя дотичить машин до молотьби і чищення землеплодів, отже ручних, кератових і моторових молотілень та приладів і машин до чищення і сортування збіжа, а іменно млинків, віялők, трієрів, кукульниць, сортівниць, збіжєвих кружлівők Кайзера, льокомобіль і льокомотив парових та моторів бензольових.

IX. Право первокупу рільничих інвентарів арендатора признане віднаймаючим ґрунти. Змагаючий ся з дня на день брак тягла, знарядів та машин, паші, насіння і інших середників веденя господарства, збільшає по найбільшій части упадок рільничої продукції. Інтерес загалу вимагає сего, щоби сї середники веденя господарства, які ще нині є до розпорядимости, могли бути удержані дійсно для рільничих цілій.

Небезпека позбавленя середників веденя господарства заходить особливо для сих господарств які протягом літ були виарендовані, а в яких в найближшій часі вигасає контракт аренди, не за-

стерігаючий передачі певної кількості середників рілньничої продукції власникови по уступленню з аренди.

Власник ґрунту не буде сьогодні в спроможі заосмотрити господарство своє в потрібні до єго веденя середники, а арендатор може часом розпоряджати ними у відповідній для веденя господарства силі. Щоби охоронити такі господарства перед їх запусінем по розвязанню договору аренди і забезпечити власникови можливість господарованя, признає міністерський розпорядок власникам таких господарств в послідних 6 місяцях перед упливом договору аренди право первокупу як живого так і мертвого інвентаря та інших середників господарованя, які находять ся в дотичнім господарстві.

Тому що власникови не прислугує з правила в часі треваня договору аренди ніяке право розпоряджати шешкальними і господарськими будинками і з тої причини не міг би власник часто примістити доцільно переняті від арендатора господарські снасти, уповажнені є Староства, коли сторони самі не порозуміють ся, видати відповідні зарядження в тій справі.

Х. Прибічні рілньничі ради. В більшости коронних країв послуговували ся вже дотепер політичні власти при полагоджуванню справ рілньої культури радою і досьвідом рільників. Щоби однак сьому звичаєви надати правну санкцію, уважало Міністерство рілництва за відповідне настановити при Намісництві і Староствах постійні прибічні Ради для справ рільничих і поручило підвладним своїм органам, значить Намісництву і Староствам при складанню сих Рад, що до добору осіб, поступати з як найбільшою печаливостю.

Головні корпорації рільничі спротивились становищу міністерського розпорядка, яке признає Намісництву і Староствам право іменованя членів

прибічних Рад, а Міністер рільництва видав 19. лютого 1918 р. обіжник ч. 8422. до краєвих правительств, в якім поручає краєвим правительствам, зглядно Староствам іменувати членами прибічних Рад особи предложені головними рільничими корпораціями.

Намісництво і Староство мають отже видавати свої рішення в справах рільничих, з виїмкою рішень карних, по вислуханню прибічних Рад, які відтепер мають бути уважані за дорадні органи в справах пособлювання рільничій продукції.

З огляду на се, що в поодиноких коронних краях є вже як краєві так і повітові господарські Ради, покликані до життя на основі розпорядка Уряду виживлення населення з дня 16. марта 1917. ч. W.83., переносить отсей міністерський розпорядок всі справи, які дотичать попираня рільничої продукції на прибічні рільничі Ради, тим більше, що господарські Ради є тілами зложеними зі всіх суспільних кругів і представляють ся на зверх як заступництва інтересів, а цілію їх є, погодити з собою розбіжні інтереси продуцентів і консументів. Натомість рільничі прибічні Ради мають бути уважані за тіла чисто фахові, які в справах рільної продукції мають видавати річеві свої доброміня, тому то членами сих Рад повинні стати особи практично і теоретично розуміючі ся на рільництві.

XI. Загальні постанови. Начальний провід і надзір над справами рільничої продукції в кождім короннім краю вложені є в руки краєвої політичної влади, отже у нас в Галичині в руки Намісництва.

В практиці буде се виглядати так, що Намісництво при помочи Департаменту XVI. (департ. рільн. культури) і в порозуміню з рільничою Секцією Централі відбудови та Командою рільничих Експозитур обійме провід в справах рільничих,

а на дорадника собі покличе прибічну Раду рільничу. На повітах провід обійме Староство при помочи фахових рільничих референтів, значить рільничих комісарів згідно збіжєвих інспекторів при ц. к. Староствах в порозуміню з рільничою Експозитурою ц. к. Намісництва.

З огляду на се, що рільнича Експозитура має вже рільничу Раду, не відомо є чи Намісництво скаже покликувати до житя окрему прибічну Раду при сих Староствах, в котрих повіті ділає рільнича Експозитура. Дотичного розпорядка Намісництво ще не видало. Анї в краєвих державних урядах, значить в Намісництві і Команді рільничих Експозитур, анї по Староствах не найдено відповідної скількості державних урядників української народности, які би прихильно відносилися до потреб нашого селянства. Прибічна рільнича Рада при Намісництві як орган дорадний так само прибічні Ради при Староствах не заступлять в повні безпосередного кермуючого чинника, яким є уряд вивінований власттю. Лишає ся лиш одно средство, а се останне звено адміністрації загального примусу управи і услівного примусу праці, якими є горожанські громадські Комісії для переведеня рільної управи і жнив.

Се останне звено полишить ся в українськїм селї в українських руках і коли буде діяльне та переняте почутєм горожанського обовязку і стане до праці з місцевими Кружками „Сільського Господаря“, може успішно бороти ся проти короткозорої галицької адміністраційної системи.

Тепер обовязуючі законні постанови вкладають оборону українського хлібороба в українські руки, в руки місцевих горожанських чинників, а іменно членів начальства громади, сьвящеників, учителів і членів Краєвого Товариства господ. „Сільський Господар“, згуртованих в місцевих Кружках.

Сподіємося, що чинники сї належито оборонять прибите злиднями наше селянство і причинять ся до поширення управи рілі і засївів в кождїй громаді.

Розуміє ся, що горожанська самопоміч в подобі жнивних Комісії може бути успішна, коли потягне ся непереривним ланцюхом через всі наші села.

III.

ДЕРЖАВНІ УРЯДИ

I господарські Ради прибічні співділяючі при попираню рільної продукції.

Як в горі було сказано начальний провід акції піддержування рільничої продукції веде в Галичині Намісництво при помочи свого рільничого Депертаменту та при помочи рільничої Секції Краєвої Централі для господарської відбудови Галичини і Команди рільничих Експозитур ц. к. Намісництва. Дорадний горожанський голос в справах рільничої культури мала Краєва прибічна Рада господарська при ц. к. Краєвім Уряді господарським, а від тепер мати-ме прибічна Рада рільнича при ц. к. Намісництві.

На повітах справи рільничої продукції вело Староство при помочи рільничого комісаря згідно збіжевого інспектора, а горожанський голос дорадним в тих справах мали повітові рільничі Ради при ц. к. Староствах і прибічні повітові Ради господарські. Від тепер при Староствах ділати-муть прибічні, повітові рільничі Ради, про які згадує ся в 10 арт. мін. розп. з дня 31. січня 1918 р. В. з. д. ч. 37. В області деяких Староств в східній Галичині справами рільної продукції займають ся ріль-

ничі Експозитури ц. к. Намісництва і опирають ся на свої рільничі Ради як на дорадний горожанський орган.

З огляду на се, що на повітах можуть повстати деякі неясности що до компетенції державних і горожанських чинників з одної сторони, а Старостві рільничих Експозитур з другої сторони, подаємо понизше коротке представлене органічних постанов дотично сих властей.

Рільничі Комісарі при ц. к. Старостах.

Рільничого комісара, яким може бути особа теоретично і практично з рільництвом обізнана і знаюча місцеві відносини повіта, іменує Намісник, визначає ему місце і увільняє від обовязків.

Рільничий комісар підданий безпосередно управителеви Староства, котрому приділений. Комісар рільничий є органом виконуючим, а zarazом і органом дорадним управителя Староства у всіх справах рільничих в особенності в акції привернення на ново до життя рільного господарства в Галичині як на обшарах двірських так і в громадах.

Як орган виконуючий послугує ся комісар рільничий, однак завсїгда лиш на основі заряджень Старости, органами виконуючими Староства, в особенності жандармерією і виконуючими органами громади.

Як орган дорадний має комісар рільний обовязок пізнати докладно на місци рільничі відносини повіта, стреміти до пущеня рільництва в рух з особенним узглядненем переведеня засївів і зборів та представляти Старості з власного почину стремлячі до осягнення тої ціли внесеня устно або на письмі. Коли би Староста на внесенє не годив ся,

вільно рілньничому комісареві предложити неузгляднене внесенє на письмі безпосередно ц. к. Намісництву.

Рілньничий комісар повинен зараз по обнятію обовязків познакомити ся в Старостві докладно з рілньничою статистикою повіта і виписати собі всі дати, котрими Староство розпоряджає. На ту чинність повинен присвятити що найбільше 4 дні. Від 5 дня повинен рілньничий комісар постійно їздити маючи за собою завсїгди зібраний матерія статистичний. Обїздки треба розпочинати від місцевостей, в котрих після думки Старости стан під зглядом рілньничим є найгірший. В кожній місцевості треба: 1) провірити зглядно справити дати Староства; — 2) випитати ся подрїбно о недостаці головно що до зерна на засїв, коний і знарядів; — 3) дати почин що до способу зарадження сим недостачам; — 4) обїхавши значнійшу часть повіта дати почин до взаїмної помочи сусїдів евенуально до введеня і зужиткованя бранців і військових коний. Притім поручає ся числити ся з обставиною, що панує загальний брак средств господарських і треба, о скілько можна, стреміти до успішного зужиткованя місцевих сил.

У виду браку мужеського населеня треба заохочувати женщины і хлопців до виконуваня всіляких робіт в поли, з окрема приучувати женщины обходити ся з кіньми.

Рілньничий комісар повинен мати завсїгди на оці, що в першій мірі розходить ся о засїв просторів, котрий мусить бути переведений як найпростїйшими средствами і на як найбільші розміри.

С особливою докладністю повинен заняти ся обчисленєм живого інвентаря в повіті, справити евенуальні хибні записки у виказах Старости і зладити нову, зовсім докладну і певну статистику інвентаря.

Що тижня і то вавсїгди в суботу буде рільничий комісар предккладати короткі рапорти зі своєї діяльности в протягу минулого тижня.

За свої труди і на покритє видатків, сполучених з виконуванєм обовязків, буде рільничий комісар побирати 500 К. (пятьсот) місячно з долини, котрі буде єму виплачувати управитель Староства.

Рільничі комісарі, як сказано, є господарськими референтами в дотичних Староствах, однак стоять рівнож на услугах рільничих Експозитур ц. к. Намісництва. Ясних постанов о відношеню рільничих комісарів до рільничих Експозитур до нині нема.

Повітові збіжеві інспектори.

Повітові збіжеві інспектори, се урядники контрактів, іменовані Намісництвом на пропозицію дотичного Староства.

Задачу збіжевих інспекторів є після §. 28. ціс. розп. з 11. червня 1916. В. з. д. ч. 176. помагати Староствам при веденю агенд, впливаючих із занятя землеплодів на річ Воєнного Заведеня для обороту збіжем.

Є се отже в першій мірі органи, які мають спомагати Староство зглядно філїї Воєнного Заведеня для обороту збіжем при вибираню контингентів занятих землеплодів і при заосмотреню населеня в муку та при надзорі над млинами. З окрема обовязані є збіжеві інспектори: контролювати статистичні дати, подані громадами дотично управи піль; предккладати Староству оцінки дотично висоти збору землеплодів (оцінка збіжа на пни); — співділати зі Староством при окончнім усталеню надвишок збіжа, які би мала громада по повнім відчисленю скількостий, припадаючих

кождому господареві на виживлене его і его родини та на прокормлене его інвентара і по відчисленю скількості, припадаючої господареві як насїне до обсіву его піл; розділювати на поодинокі громади установлену на повіт скількість збіжа на вивіз; вести окремі катастри збіжа, значить вести в евіденції запаси і відставу збіжа з поодиноких громад зглядно від поодиноких рільників; наглядати над доцільним примінюванем постанов про занятє землеплодів; контролювати комісіонерів Воєнного Заведеня для обороту збіжем і громади при співділаню їх у вибираню збіжєвих контігентів; співділати при кождочаснім усталюваню запасів та при кождочаснім примусовім викупні збіжа.

В ділах обороту млином і розділу муки обовязані є збіжєві інспектори усталити дійсне запотребоване повіта на муку, значить сконтролювати викази непродуцентів і викази немаючих запасів, контролювати повітові і громадські відділи апровізацийні, яким поручено розділ муки, сконтінгентувати і зрайонувати млини, які мелють за оплатою; контролювати сї млини і виставляти посвідки, управняючі до перемолу збіжа.

Дотично заосмотреня рільників в насїне, мають збіжєві інспектори підпомагати свої Староства при збираню і провірюваню домагань громад зглядно поодиноких рільників о доставу насїнь, з пōдань таких укладати повітові переглядні табелі, а при самім розділі насїня контролювати органи Воєнного Заведеня для обороту збіжем.

Повітові збіжєві інспектори не є управнені видавати які небудь накази або закази безпосередно сторонам. — Є вони органами виконуючими дотичного ц. к. Староства і хоть є іменовані Намісництвом, оплачувані є з фондів Воєнного Заведеня для обороту збіжем.

Висота винагороди залежить від службової умови, яку в імені Воєнного Заведення для обороту збіжем заключає Намісництво.

Збіжевим комісарям прислугують дієти IX. кл. ранги урядників державних.

З хвилею занятя картофель на річ Воєнного Заведення для обороту збіжем утворено уряд повітових картофляних інспекторів, яких круг ділання і службовий характер є анальоґічний до уряду збіжевого інспектора.

Громадські прибічні Раии при ц. к. Староствах, що мають вплив на рільничу продукцію.

По освободженю Галичини в 1915 р. покликали Староства визначних рільників з повіта на наради в справах рільничих. З того півстали повітові Комісії рільничі, які перетрівали до нині, хоч в многих Староствах уступили так зв. Прибічним повітовим Радам господарським, покликаним до жита розпорядком Уряду виживлення населеня з дня 16. марта 1917. ч. 83.

Господарські Ради при ц. к. Староствах мають складати ся з 6 — 12 членів в тім найменше одна третина, а найбільше одна половина рільників, є се отже заступництва інтересів в першій мірі консументів а саме робітників, інтеліґенції та зубожілого внаслідок воєнного лихолітя українського населеня, тому треба уважати, щоби наше представництво в них не зійшло низше процентового відношеня українського населеня до прочого населеня в повітах.

Від тепер властивим представником хліборобських інтересів мали би бути прибічні Ради рільничі при ц. к. Староствах по думці мін. розп. з 31. січня 1918. В. з. д. ч. 37. (гляди арт. X. стор.).

Рільничі експозитури ц. к. Намісництва.

Загосподароване осередної і східної Галичини аж до границь операційного терену (до західних границь нинішньої вузшої воєнної області) займають ся рільничі Експозитури ц. к. Намісництва як уряди ведені вправді військовими, які підлягають однак ц. і к. Команді рільничих Експозитур при Намісництві, Краєвій Централі для господарської відбудови Галичини.

При кожній рільничій Експозитурі, яка займає ся доставою робітника, коний, возів, упряжи, ременів і т. ин. знаходить ся малий магазин господарських середників, потрібних до веденя рільничих робіт, а іменно магазин знарядів та машин господарських з окрема магазин парових і моторових плугів, магазин вугля, бензини і смарила.

Стремління Команди рільничих Експозитур є утворити при кожній Експозитурі репараційний ковалсько-стельмахський варстат, який би вирабляв рівнож і нові знаряди та машини господарські. Експозитура обовязана була би випродуковані у варстаті знаряди подати рільникам як найдешевше без ніяких зисків по зачисленю виключно власних коштів продукції.

Рільничі Експозитури як органи Намісництва, Краєвої Централі для господарської відбудови Галичини розділюють рівнож між населене насіне і вибраквані військові коні по цінах класифікаційних, усталених спільною Комісією військову з відпоручниками головних корпорацій рільничих. В рільничих Експозитурах одиноко можна набути військові вибраквані коні по приступних цінах класифікаційних. Впрочім військові коні можна закупити лишень на публичних ліцітаціях.

Рільничі Експозитури знаходять ся в слі-
ючих повітах:

Політ. повіг:

Рава Руська
Сокаль
Жовква
Камінка Струм.
Львів
Городок Ягайл.
Бібрка
Перемишляни
Жидачів
Стрий
Долина
Бережани
Підгайці
Бучач
Рогатин
Калуш з Долиною
Станиславів
Товмач
Надвірна і Бого-
родчани
Коломия, Печені-
жин і Косів
Городенка
Снятин

Управитель Експозитури:

полк. Гостимські
поручн. Крушевські
майор Вістовські
поручн. Гашлякевич
полк. Кравтвальд
ротмістр Ярошинські
поручн. Цивінські
майор Дільц
поручн. гр. Дзедушицькі
ротм. Гарапіх
поручн. Сігмунд
ротм. Тишковські
поручн. Рудрофф
майор Вольгнер
полк. Корнбергер
поручн. Сігмунд
підполк. Альявчич
полк. Кун

майор Свістельніцькі

подполк. Кнапп
поручн. Котарські
полк. Матия.

Експозитури сї остають під начальною ко-
мандою ген. майора гр. Ламезана, який в поблиз-
шім часі переносить ся з Кракова до Львова.

**Рільничі ради при рільничих Експозитурах
ц. к. Намісництва.**

Кожда Експозитура опирає ся о рільничу
Раду, зложену з рільників дотичного повіта.

Задачу рільничої Ради є дбати про рільничу продукцію, ставляти внесення що до потреб повіта в області рільництва, видавати доброміня що до намірених запорядків рільничих Експозитур та подавати способи, як має ся переводити запорядки висших властей в області рільної продукції.

Рільнича Рада складає ся з правила з 8 членів, які є відпоручниками ц. к. Галицького Товариства господарського і Краєвого Товариства господарського „Сільський Господар“ зглядно відпоручниками Товариства „Кулок рільничих“, коли ся організація має свою репрезентацію в дотичнім повіті.

Обмежене репрезентації українського хліборобства до 2 відпоручників Краєвого Товариства госп. „Сільський Господар“, значить признане українському хліборобству лишень 1/4 місць в Раді рільничій при рільничій Експозитурі, зістало змінене обіжником ген. майора гр. Лямезана, в яким він поручає управам рільничих Експозитур подбати про се, щоби національний склад рільничої Ради у процентів своїм відношенню відповідав процентовому відношенню обох народностей повіта.

Предсідателем рільничої Ради є предсідатель з вибору. Крім сього має Рада вибрати з поміж себе одного відпоручника до рільничої Експозитури ц. к. Намісництва. Відпоручник сей має постійно урядувати при Експозитурі, за що буде одержувати дієти і зворот коштів подорожі. До него належить ставити внесення по думці ухвал своєї рільничої Ради, та видавати фахові доброміня в справах рільної продукції на бажане рільничої Експозитури ц. к. Намісництва.

На засіданнях рільничої Ради мусить бути стало присутний управитель рільничої Експозитури, щоби в сей спосіб стояти в безпосереднім контакті з рільничим населенем повіта.

Дотеперішня діяльність рілньничих Експозитур не могла вдоволити українського хліборобства, так як рілньничі Експозитури склонились односторонно в сторону великої земельної власности. На внесенє української Парляментарної Репрезентації ухвалила Палата послів знесенє рілньничих Експозитур, яке здаєсь невдовзі наступить, так як остаточно мають бути знесені в Галичині всі військові адміністраційні уряди.

Із сим буде припечатана доля рілньничих Рад Експозитур, а місце їх займуть повітові прибічні при ц. к. Старостах по думці міністерського розпорядка з дня 31. січня 1918. В. з. д. ч. 37.

Заким се однак наступить, обовязком українських членів рілньничих Рад при рілньничих Експозитурах ц. к. Намісництва є ревною обороною селянських хліборобських інтересів не допустити, щоби рілньничі Експозитури, які остають що правда в більшості під управою дідичів, не працювали односторонно в користь великої земельної власности, але опіку свою розтягнули рівнож на селянські господарства знищені війною, особливо коли розходить ся о доставу насіння, робочих коний, плугів та борін, а головно возів приділюваних Експозитурами до розпродажі по дешевих цінах між рілньників повіта.

Мужі довіря при рілньничих Експозитурах ц. к. Намісництва.

Мужі довіря рілньничих Експозитур ц. к. Намісництва мають сповняти по селах роботу господарських і рілньничих Рад. Кождий повіт має їх мати около 10. Один муж довіря припадає на 10 — 15 тисяч моргів поля і сіножати. Мужі довіря мають вивідувати в своїм окрузі про потреби населеня як що до апровізації так і що до продукції, значить мужі довіря мають наглядати за

сим, щоби виживлене населення було достаточне, однак одночасно мають подбати, щоби селянські господарства, потребуючі помочи, одержали її від рільничих Експозитур. Тому мають они оставати в тіснім порозуміню з населенєм, громадськими урядами та жнивними Комісіями. Мужі довіря побирають платні з рільничої Експозитури, які сягають до 250 К. місячно.

Розуміє ся, що українські члени рільничих Рад при рільничих Експозитурах мають подбати, щоби мужами довірія іменовані були Українці в такім числі, яке би відповідало українській земельній влсности в повіті.

Інспекційна служба дотично постанов о забезпеченю рільничої продукції.

Міністерство рільництва, бажаючи мати як найдокладнійші інформації про переводжуване в жите постанов о забезпеченю рільничої продукції, о їх доцільности, а також о бажаннях населення і підвласних виконуючих органів державних, впровадило окрему інспекційну службу, яка наглядати-ме переведене в жите міністерського розпорядка з дня 31. січня 1918. В. з. д. ч. 37, безпосередно стикаючи ся з населенєм і з підвласними урядами державними.

Староство обовязане є функціонарям Міністерства рільництва, які повнити-муть сю інспекційну службу, дозволяти кождочасно вглянути в свої зарядження дотично забезпеченя рільничої продукції, уділяючи при тім бажаних інспекторами вказівок та ділячи ся з ними своїми досвідами і подаючи їм свої пляни та бажання населення.

Першим інспектором іменований міністеріальний секретар в Міністерстві рільництва Фридрих Кляйн.

IV.

ПРО КАРИ ЗА ПЕРЕСТУПЛЕНЕ

**постанов розпорядка о забезпеченню ріль-
ничої продукції і про правні средства
від них.**

В §§. 39 — 42 в горі наведеного розпорядка з 31. січня 1918 р. В. з. д. ч. 31. містять ся карні постанови. Щоби населеню дати змогу боронити ся проти неслухно наложених кар, обговоримо коротко зміст тих постанов.

Особам, які не повинують ся постановам сього розпорядка грозить грошева кара до висоти 5.000 К. зглядно кара арешту до 2 місяців.

Тимчасове карне зарядженє.

На донесенє ц. к. постерунку жандармерії, громадських службовників, жнивної Комісії або інших урядових осіб, зроблене на основі власного спостереження, може Староство не переводячи ні-яких розвідів видати тимчасове карне зарядженє за переступленє постанов розпорядка, засуджуючи неслухняних на гривну, а в разі неможности стягнення її на кару арешту. Одначе така грошева кара не може бути при тимчасовім зарядженю висша як 50 К., а кара арешту висша як 3 дні.

Таке тимчасове карне заряджене має бути стороні видане на письмі і мають бути в нім подані: 1) імя і назвисько та місце замешканя засудженого; 2) каригідний вчинок, за який наступило засуджене і час та місце його поповнення; 3) означене власти чи особи, яка зробила донесенє; 4) висота кари; 5) право і реченець до внесення спротиву; 6) власть, яка видала карне тимчасове заряджене.

Спротив (представленє).

Проти кожного тимчасового карного зарядження може покривджений внести спротив в протягу 8 днів числячи від дня дорученя його. Спротив вносить ся до Староства, яке видало заряджене. Скоро сторона не внесе в приписанім часі спротиву може Староство сейчас стягнути наложену гривну, зглядно замкнути сторону до арешту.

Правильне карне поступованє.

Правильне карне поступованє має відбути ся: 1) коли сторона внесе проти тимчасового зарядження в приписанім часі спротив, або 2) Староство хоче когось покарати висшою карою як 50 К. гривни згл. 3 дни арешту.

У правильнім поступованю має переслухати ся сьвідків і сторону і тоді Староство на тій основі видає карне рішенє.

Відклик.

Від карного рішення Староства вільно стороні внести в протягу 14 днів, числячи від дорученя його, відклик до ц. к. Намісництва і то як тоді, коли сторона думає, що кара є за висока, так і тоді, коли сторона думає, що рішенє є несправедливе.

Для пригадки подаємо ще раз, що до рільних робіт не є обов'язані особи, які остають в публичній службі, сьвященики, лікарі, ветеринарі, аптикарі, повитухи і особи, які займають ся доглядом хорих; особи, які з причини їх стану здоровля або з інших причин до рільних робіт не надують ся; самостійні господарі і їх челядь, о скілько є заняті рільними роботами у вдаснім господарстві; властителі промислових заведень та їх перзональ, однак лише о стілько о скілько є необхідні в підприємстві, вкінци власники підприємств хоронених державою враз з їх службою.

Коли отже такі особі потягає ся до пільних робіт і карає ся їх за непослух гривною чи арештом, належить вносити спротиви і відклики з пода-
нем сьвідків зглядно лікарського сьвідоцтва.

ЗМІСТ.

	Стор.
Забезпеченє управи і обсіву піль	3
Господарська поміч для господарств	3, 16
Управа неуправних ґрунтів	4, 16
Закладанє воєнних городів	5, 17
Правні відносини з приділу ґрунтів	5, 18
Жнивні комісії	6, 18
Достава робітників та інвентаря	8, 20
Обовязки фабрикантів і торговців рільн. машинами	10, 25
Право первокупу рільн. інвентарів	„ „
Прибічні рільничі Ради	11, 26
Карні постанови	12
Забезпеченє паші і пасовиська	„
„ управи і обсіву піль	15
Загальні постанови	27
Державні уряди і прибічні Ради	30
Рільничі комісарі при ц. к. Староствах	31
Повітові збіжеві інспектори	33

Громадські прибічні Ради при ц. к. Ста-	
роствах	35
Рільничі Експозитури ц. к. Намісництва .	36
Рільничі Ради при Експозитурах	37
Мужі довіря при Експозитурах	39
Інспекційна служба	40
Про кари за переступлене	41
Карне заряджене	"
Спротив	42
Правильне карне поступоване	"
Відклик	"

И 58.892

Бібліотека „Сільського Господаря“ ч. 41.

Законні постанови

о забезпеченню і піддержанню
:-: рільної продукції. :-:

Загальний примус управи рілі
-- і услівний примус праці. -

Підручник для хліборобського населення
виданий

Краєвим Товариством господарським
„Сільський Господар“.

==== **ЛВВІВ 1918.** =====

Накладом Краєвого Товариства господарського
„Сільський Господар“.
З друкарні „Діла“ Львів Ринок ч. 10.